

dr inż. ANTONI WOJACZEK
dr inż. KAZIMIERZ MIŚKIEWICZ
Politechnika Śląska, Katedra Elektryfikacji i Automatykacji Górnictwa
mgr inż. JERZY DZIERŻĘGA
Jastrzębska Spółka Węglowa SA

Dołowe sieci telekomunikacyjne z kablami miedzianymi w kopalniach JSW SA

W artykule omówiono magistralne dołowe sieci telekomunikacyjne z liniami symetrycznymi, eksploatowane obecnie w kopalniach JSW SA. Scharakteryzowano rodzaje stosowanych telekomunikacyjnych kabli górniczych, typowe konfiguracje i struktury zajętości linii telekomunikacyjnych. Zwrócono uwagę na systemy, które w największym stopniu wykorzystują kable miedziane w swoich układach teletransmisyjnych. Przedstawiono uwagi związane z eksploatacją i racjonalnym wykorzystaniem tych sieci w kopalniach JSW SA.

1. WSTĘP

Znane są dodatkowe zabezpieczenia podziemnych robót wydobywczych zarówno przed zadymieniem bezpośrednim, jak i zadymieniem prądem odwróconym w przypadku pożaru w prądzie schodzącym powietrza

W wyrobiskach dołowych kopalń eksploatuje się obecnie sieci telekomunikacyjne zbudowane z telekomunikacyjnych kabli górniczych miedzianych typu TKG z torami symetrycznymi o średnicach żył 0,8 mm. Od kilku jednak lat obserwuje się pewne istotne zmiany w strukturach sieci kablowych w kopalniach. Obok kabli symetrycznych eksploatuje się również kable koncentryczne z nieszczelnym opłotem, tzw. kable promieniujące. Kable te wykorzystywane są w łączności radiowej w wyrobiskach [3].

W ostatnim okresie w dołowych systemach teletransmisyjnych coraz większą rolę rozpoczynają odgrywać także kable optotelekomunikacyjne. Pomimo początkowych obaw związanych z ich eksploatacją, a szczególnie z naprawami uszkodzonych odcinków linii kablowych i trudnościami związanymi z doprowadzeniem zasilania gwarantowanego do urządzeń abonenckich, w kopalniach JSW SA obserwuje się duży rozwój tych sieci [14]. Należy zaznaczyć, iż obecnie w kopalniach JSW SA buduje się

najwięcej tego rodzaju sieci (w stosunku do kabli magistralnych z żyłami miedzianymi). Powstaje pytanie czy kable optotelekomunikacyjne i kable promieniujące będą wypierać telekomunikacyjne kable miedziane typu TKG?

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SIECI TELEKOMUNIKACYJNYCH KOPALŃ JSW SA.

Sieć telekomunikacyjna [8] to **systemy transmisyjne** oraz **urządzenia komutacyjne**, a także inne zasoby, które umożliwiają nadawanie, odbiór lub transmisję sygnałów za pomocą przewodów, fal radiowych, optycznych lub innych środków wykorzystujących energię elektromagnetyczną, niezależnie od ich rodzaju. To oznacza zestawienie i połączenie urządzeń i linii telekomunikacyjnych w sposób umożliwiający przekaz sygnałów pomiędzy określonymi zakończeniami sieci. Podstawowym zadaniem sieci telekomunikacyjnej jest więc przesyłanie informacji (jakiegokolwiek natury) pomiędzy abonentami tej sieci. Kopalniana sieć telekomunikacyjna składa się więc z wielu sieci, oferujących różnorodne usługi telekomunikacyjne. W kopalniach wyróżnia się następujące rodzaje sieci telekomunikacyjnych:

- **Telefoniczna łączności i alarmowania** – dla systemów łączności ogólnozakładowej i systemów alarmowo-rozgłoszeniowych – w sieciach tych w JSW SA prowadzi się wyłącznie linie z obwodami iskrobezpiecznymi¹.
- **Transmisji danych** – w kopalniach JSW SA nie eksploatuje się już odrębnych sieci kablowych (miedzianych) dla systemów transmisji danych. Można jeszcze spotkać pewne linie kablowe, które w większości wykorzystywane są tylko do jednego systemu transmisji danych, np. geofizyki górniczej.
- **Radiowe** – dotyczy to w szczególności rozległych sieci telekomunikacyjnych utworzonych z kabli promieniujących [3].
- **Wydzielone** – dotyczy to odrębnych sieci komputerowych LAN eksploatowanych w systemach dyspozytorskich i serwerach telekomunikacyjnych związanych z bezpieczeństwem, które łączą się z pozostałymi sieciami komputerowymi kopalni poprzez tzw. „serwery lustrzane” [9, 11].
- **Światłowodowe** – są to sieci wykorzystywane głównie w systemach transmisji danych technologicznych, w systemach monitoringu wizyjnego i zdalnego sterowania. W kopalniach JSW SA, w których występuje zagrożenie wybuchowe, są to w szczególności sieci budowane z elementów (zakonńczeń linii światłowodowych) posiadających oznakowanie *Ex op is* [PN-EN 60079-28:2007].
- **Międzycentralowe** – struktura tych sieci jest szczególnie ważna dla przedsiębiorcy (Zarządu JSW SA) i kopalń łączonych, w których odrębne do tej pory systemy dyspozytorskie są integrowane w jeden system. W JSW SA dotyczy to kopalń Zofiówka i Borynia.

Różne sposoby charakteryzowania kopalnianych sieci telekomunikacyjnych zależą nie tylko od przeznaczenia tych sieci (telefoniczna, transmisji danych), lecz także od innych kryteriów ich podziału, takich jak np.:

- wykorzystywane medium transmisyjne (sieci światłowodowe, miedziane),
- specyficzna budowa linii kablowych (sieci szybowe, instalacyjne),
- rodzaj przesyłanego sygnału (sieci analogowe, cyfrowe),
- obszar działania (sieci magistralne, lokalne, pośredniczące, rozległe) itp.

Każda sieć telekomunikacyjna składa się z węzłów telekomunikacyjnych i łączących je łączy (systemów transmisyjnych) [2]. Topologia każdej sieci telekomu-

nikacyjnej określa więc wzajemne relacje i sposoby łączenia węzłów między sobą. W skład sieci telekomunikacyjnej wchodzi terminale przetwórcze (końcowe), medium transmisyjne (tory naturalne, kanały transmisyjne itp.), węzły komutacyjne, koncentratory kanałów czy danych, jak również wszelkiego rodzaju urządzenia kontroli i sterowania, zapewniające utrzymanie w założonych granicach parametrów jakości i niezawodności urządzeń tych sieci.

Sieci telekomunikacyjne eksploatowane w kopalniach dzielą się na trzy zasadnicze grupy, które określono jako:

1. **Dołowe sieci telekomunikacyjne:** szybowe (KSx na rys. 1), magistralne (KMx) i rozdzielcze (oddziałowe). Tym pojęciem określa się również sieci telekomunikacyjne prowadzone po powierzchni, tzw. sieci pośredniczące (oznaczenia KPx oraz KSx – część powierzchniowa rys. 1) na odcinkach od urządzeń stacyjnych w centralach i dyspozytorniach do zestawów rozdzielczych zlokalizowanych na nadszybiach szybów głównych i peryferyjnych (jest to tzw. sieć ogólnozakładowa w rozumieniu przepisów górniczych).
2. **Kopalniane sieci telekomunikacyjne powierzchniowe**². Są to sieci telekomunikacyjne wewnętrzne [8], sieci zlokalizowane na terenie zakładu górniczego, prowadzone zarówno do ważnych obiektów zakładu górniczego (zakład przerobczy, szyby wentylacyjne, stacje odmetanowania itp.), jak i czasem do znacznie oddalonych od centrali lub dyspozytorni kopalnianej stacji abonenckich osób fizycznych i prawnych (mieszkania prywatne, ośrodki zdrowia, urzędy, przedsiębiorstwa współpracujące z daną kopalnią itp.).
3. **Sieci telekomunikacyjne międzycentralowe**³, **sieci teleinformatyczne** rozumiane jako linie kablowe miedziane, światłowodowe czy linie radiowe, w których prowadzone są w zasadzie łącza międzycentralowe central telefonicznych oraz łącza sieci komputerowych WAN.

3. DOŁOWE SIECI TELEKOMUNIKACYJNE MIEDZIANE

Do podstawowych systemów telekomunikacyjnych eksploatowanych w kopalniach JSW SA należy zaliczyć system iskrobezpiecznej łączności telefonicznej, system alarmowania i systemy gazometryczne.

¹ W kopalniach metanowych powierzchniowe i dołowe sieci telekomunikacyjne, w których prowadzone są wyłącznie linie z obwodami iskrobezpiecznymi nazywa się potocznie, chociaż niewłaściwie, tzw. „sieciami iskrobezpiecznymi”.

² Sieci te nazywane są również „zakładowymi sieciami telekomunikacyjnymi” lub „sieciami wewnątrzzakładowymi”. Powinno się je określać zgodnie z [8] sieciami wewnętrznymi.

³ Sieci te nazywane były dawniej siecią telekomunikacyjną „węglową” lub siecią „resortową”.

Wymienione systemy posiadają następujące właściwości:

- urządzenia stacyjne instaluje się w obiektach powierzchniowych budynków central lub dyspozytorni; stosowanie modułów wyniesionych jest sporadyczne,
- urządzenia instalowane w pomieszczeniach zagrożonych wybuchem są budowy przeciwwybuchowej, a urządzenia stacyjne są wyposażone w zespoły separacji iskrobezpiecznej dla podłączenia iskrobezpiecznych obwodów dołowych,
- urządzenia abonenckie są centralnie zasilane z urządzeń stacyjnych,
- sieć kablowa jest przeznaczona wyłącznie dla obwodów iskrobezpiecznych na całej długości linii wraz wydzieloną infrastrukturą (oddzielne przełącznice, stojaki kablowe na powierzchni, szafy kablowe, zestawy rozdzielcze); stosowane są kable opancerzone, w osłonach niepalnych o średnicy żył 0,8 mm.

Ze względu na konieczność instalacji telefonów, telefono-sygnalizatorów czy czujników gazometrycznych w większości wyrobisk kopalń eksploatuje się telekomunikacyjne kable górnicze typu TKG. Tak więc struktura wyrobisk dołowych i sieci wentylacyjnej warunkuje budowę telekomunikacyjnych sieci kablowych. Jest to z reguły struktura drzewiasta. Wymagania prawne [5, 9] dla tych sieci dotyczą przede wszystkim wymogu prowadzenia do wyrobisk dołowych linii kablowych przynajmniej dwoma szybami.

W tabeli 1 przedstawiono charakterystykę kablowej sieci teletransmisyjnej w kopalniach JSW SA. Zestawiono ilości i rodzaje kabli telekomunikacyjnych eksploatowanych w poszczególnych kopalniach JSW SA. Dane przedstawione w tabeli 1 dotyczą ilości (i pojemności) kabli liczonych na zrębie szybu. Należy dodać iż z dniem 1.01.2011 r. nastąpiło formalne połączenie kopalni Borynia z kopalnią Zofiówka. We wszystkich jednak tabelach, ze względu na aktualne struktury tych sieci, zestawiano oddzielnie Ruch Borynia i Ruch Zofiówka.

Tabela 1

**Charakterystyka kablowej sieci teletransmisyjnej.
Zestawienie ilości i rodzajów kabli eksploatowanych w kopalniach JSW SA.**

Kopalnia	10×4 33×2	56×2	30×4	100×2 (200×2)	Razem ilość kabli **	Razem ilość torów **	Zajętość torów *** (około)
Borynia	1	18 (+1*)	4		23	1 281	970
Budryk	1	8 (+7*)		6	15	1 068	960
Jas-Mos	1	25 (+1*)	1	2 (1)	30	1 893	1 130
Krupiński		17 (+9*)			17	952	660
Pniówek		24 (+5*)			24	1 344	1 290
Zofiówka		23 (+5*)		2	25	1 488	1 390
Razem (szt.)	3	115**	5	10 (1)	134		
Razem tory (NN)	86	6 440**	300	1 200		8 026	

Uwagi:

(+1*) Kable międzypoziomowe (KSM z rys. 1) pomiędzy poziomami (rozpoczynające się na wyższym i zakończone na najniższym poziomie).

** Nie uwzględniano kabli międzypoziomowych, liczono na zrębie szybu.

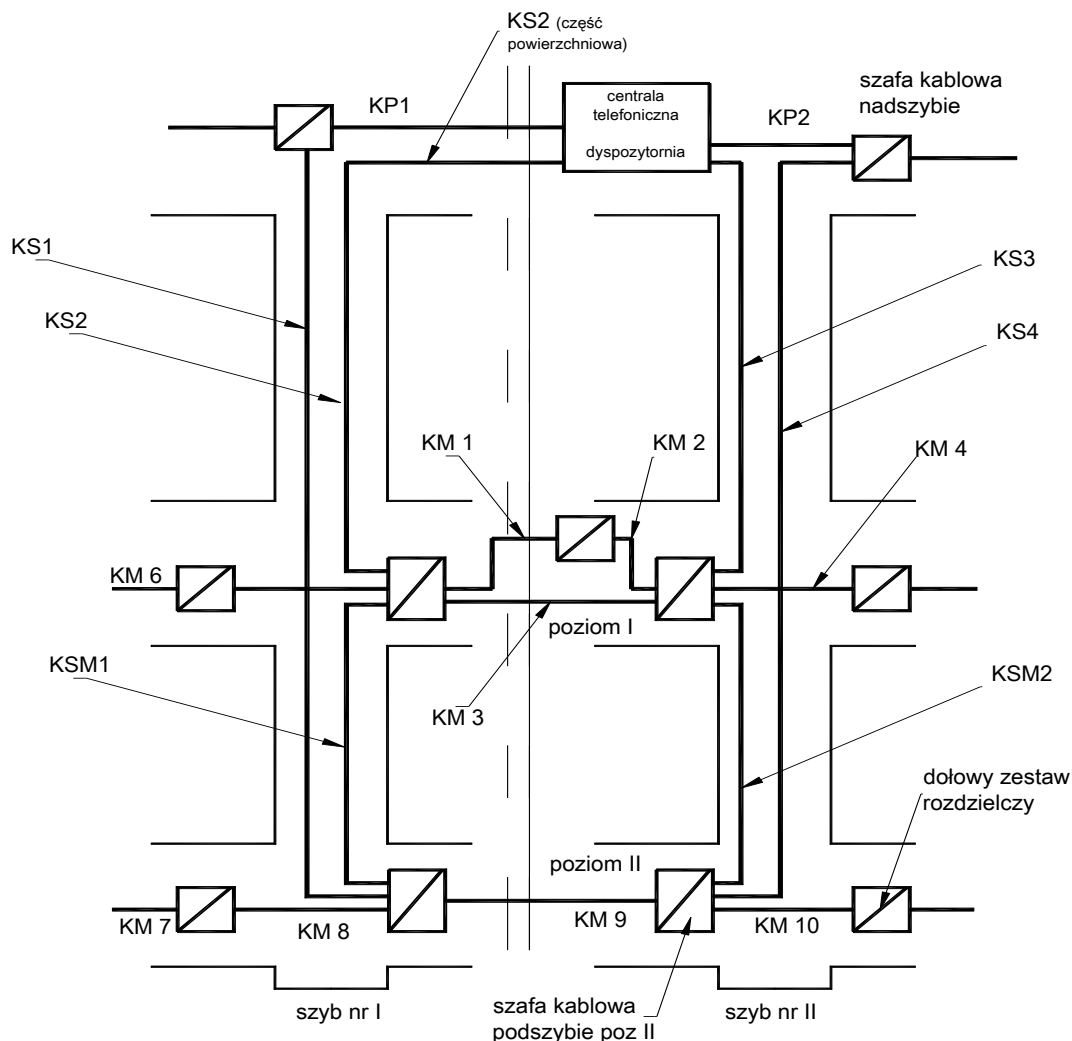
*** Tor symetryczny, parowy w danej linii kablowej, stanowiący część danego systemu telekomunikacyjnego, nazywany również torem kablowym (abonenckim)⁴ [10], skrętką lub lokalną pętlą abonencką⁵ [8].

W kopalniach JSW SA rezygnuje się z instalacji mniejszej ilości kabli telekomunikacyjnych o większych pojemnościach (np. powyżej 100 NN), na rzecz większej ilości kabli o mniejszych pojemnościach. Wynika to ze względów niezawodnościowych sieci kablowej i większej elastyczności w konfigurowaniu sieci. Najczęściej eksploatowany jest kabel telekomunikacyjny typu YTKGXFoy 56×2×0.8 mm.

⁴ Tor kablowy (abonencki) – wg [10] jest to para żył miedzianych w kablach połączonych wzdłużnie, zawarta pomiędzy łączówką przełącznicą główną a gniazdkiem abonenckim.

⁵ Lokalna pętla abonencka – wg [8] jest to obwód łączący zakończenie sieci bezpośrednio z punktem dostępu do stacjonarnej publicznej

nej sieci telefonicznej, w szczególności z przełącznicą główną lub równoważnym urządzeniem.

Rys. 1. Przykładowa struktura magistralnej sieci telekomunikacyjnej (szybowej) kopalni, KP – sieci pośredniczące (powierzchniowe), w których prowadzone są obwody iskrobezpieczne, KS – sieci kablowe szybowe, KM – dołowe sieci kablowe magistralne, KSM – sieci kablowe szybowe między poziomowe

Konfiguracja typowej sieci telekomunikacyjnej szybowej kopalń JSW SA jest przedstawiona na rysunku 1. Przy budowie sieci w kopalniach JSW SA uwzględnia się następujące założenia:

- do każdego szybu prowadzone są przynajmniej dwie linie kablowe (KP1, KS2 do szybu nr I oraz KP2 i KS3 do szybu nr II); wymóg ten nie dotyczy szybów peryferyjnych,
- na każdy poziom prowadzone są przynajmniej dwa kable telekomunikacyjne różnymi szybami,
- do każdego głównego poziomowego zestawu rozdzielczego przy szybach głównych przychodzi przynajmniej jeden kabel innym szybem (poprzez fragment sieci magistralnej poziomej np. KS2 i KS3 +KM2+KM1),
- na każdy poziom prowadzony jest przynajmniej jeden bezpośredni kabel telekomunikacyjny (niepo-

siadający swojego rozszycia na wyższych poziomach).

4. SYSTEMY TELEKOMUNIKACYJNE WYKORZYSTUJĄCE KOPALNIANE SIECI TELEKOMUNIKACYJNE

4.1. Systemy łączności telefonicznej i alarmowo-rozgłoszeniowej

W tabeli 2 zestawiono systemy telekomunikacyjne wykorzystujące sieci kablowe miedziane w kopalniach JSW SA. W tabeli tej przedstawiono minimalne, maksymalne oraz średnie (liczone dla wszystkich kopalń JSW SA) pojemności kabli wykorzystywane przez poszczególne systemy telekomunikacyjne eksploatowane w kopalniach JSW SA.

Tabela 2

Minimalne, maksymalne oraz średnie wykorzystanie par przez poszczególne systemy telekomunikacyjne w kopalniach JSW SA

	Łączność telefoniczna powierzchnia *1	Łączność foniczna dół *2	Gazometria	Systemy transmisji danych	Geofizyka	Inne *3	Razem dla dołu
ilość min	900	400	200	20	20	40	680 NN
ilość max	1300	800	460	40	100	80	1480 NN
średnio		630 NN	330 NN	30 NN	30 NN *4	50 NN	1070 NN
(w %) dotyczy dołu		58,9 %	30,8 %	2,8 %	2,8 %	4,7 %	100 %

Uwagi:

- *1 Nie uwzględniano struktur liniowych centralek lokalnych oraz sieci telekomunikacyjnych w obiektach Zakładu Przeróbki Mechanicznej Węgla.
- *2 Nie uwzględniono układów łączności i sygnalizacji szybowej oraz wszystkich innych urządzeń przyszybowych (np. telefonia lokalna szybowa).
- *3 Dotyczy np. „par pożarowych” rezerwowanych w każdym TKG oraz torów kablowych do systemów monitorowania maszyn i zdalnego sterowania (np. torów, najczęściej modemowych i cyfrowych do systemów typu SMOk, ZMP-16, ATUT, Bartec, w których sygnały w tych torach kablowych są prowadzone od urządzeń dołowych do stanowisk powierzchniowych).

*4 Wyliczone dla 6 kopalń. Ponieważ jednak systemy geofizyczne stosowane są tylko w trzech kopalniach, więc dla kopalń, które stosują tego rodzaju systemy ilość ta średnio wzrasta dwukrotnie (zobacz tab. 7).

W tabeli 3 scharakteryzowano urządzenia iskrobezpiecznej łączności telefonicznej dołowej i alarmowej jakie są eksploatowane w kopalniach JSW SA. We wszystkich kopalniach JSW SA stosuje się centrale telefoniczne typu DGT Millennium w wersji NJ/16 (z wyjątkiem centrali KWK Zofiówka w części macierzystej).

Wszystkie kopalnie eksploatują systemy telefonii iskrobezpiecznej typu UTI firmy TELVIS oraz systemy alarmowania-rozgłaszania typu STAR (KWK Borynia, KWK Budryk, KWK Zofiówka), względnie SAT (KWK Jas-Mos KWK Krupiński, KWK Pniówek).

Tabela 3

Charakterystyka urządzeń iskrobezpiecznej łączności fonicznej i alarmowej w kopalniach JSW SA

Kopalnia	Pojemność centrali telefonicznej (NN)**	w tym łącza dołowe (NN)**	System UTI (NN)**	System STAR, SAT (NN)**
Borynia	1616	576	384	192
Budryk	1616	768	576	192
Jas-Mos	1400	648	448	200
Krupiński	1200	448	240	208
Pniówek	1988	768	448	320*
Zofiówka	1822	800	480	320
Razem	9 600 NN	4 008 NN	2576 NN	1432

Uwagi:

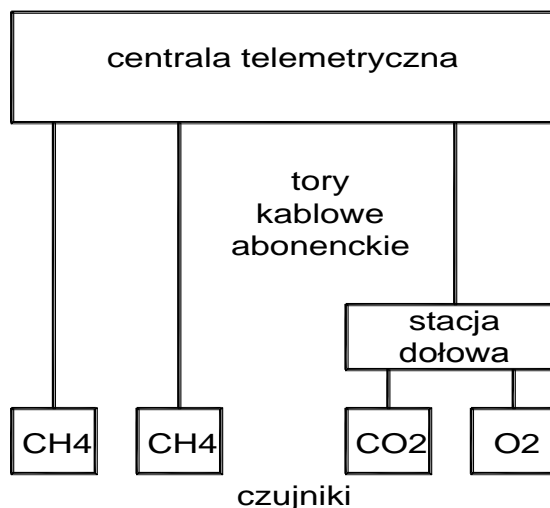
- * Kopalnia eksploatuje dodatkowo 64 sygnalizatory (w wersji nieiskrobezpiecznej) zainstalowane na powierzchni.
- ** Jest to pojemność znamionowa systemu wynikająca z dokumentacji podstawowej lub zain-

stalowanego wyposażenia liniowego (do którego można bezpośrednio przyłączać np. tory kablowe abonenckie) w stojakach urządzeń stacyjnych. Należy zaznaczyć, iż nie wszystkie łącza abonenckie są wykorzystywane w danej kopalni.

4.2. Systemy gazometryczne

Na rysunku 2 pokazano ogólny schemat blokowy systemów gazometrycznych. Centrala telemetryczna jest wyposażona w liniowe moduły telemetryczne dla podłączenia dołowych obwodów iskrobezpiecznych.

Kopalnie JSW S.A. eksploatują głównie systemy gazometryczne CST-40 i SMP-NT, a także 1 stojak systemu KSP-2, co pokazano w tabeli 4. Stopień wykorzystania telemetrycznych modułów liniowych to około 70%.

Rys. 2. Ogólny schemat blokowy systemu gazometrycznego

**Charakterystyka central gazometrycznych eksploatowanych w kopalniach JSW SA.
Średnia zajętość torów kablowych abonenckich w stojakach wynosi około 70%**

Tabela 4

Typ systemu gazometrycznego	Ilość stojaków [szt.]	Pojemność NN**
CST-40, CST40/A*	37	1445
SMP-NT***	12	768
KSP-2	1	40
RAZEM	50	2253

Uwagi:

- * w tym dwa moduły wyniesione na szyby peryferyjne,
- ** jest to pojemność znamionowa systemu (wynikająca z dokumentacji podstawowej lub zainstalowanego wyposażenia w stojakach urządzeń stacyjnych, nie wszystkie łącza abonenckie są wykorzystywane w danej kopalni,
- *** w kopalniach w skład systemów SMP-NT wchodzi różne typy stojaków urządzeń stacyjnych (np. typu CMC-3MS, CMC-4).

Interesujący jest udział poszczególnych rodzajów czujników zainstalowanych w wyrobiskach,

co przedstawiono w tabeli 5. Z tabeli tej, zestawiającej typowe czujniki, z którymi współpracują centrale systemów gazometrycznych, wynika, iż przeciętnie w jednej kopalni eksploatowanych jest około 300 różnego typu czujników monitorujących parametry środowiska technicznego podziemi kopalń węgla. Najwięcej jest metanomierzy (około 60% wszystkich czujników zainstalowanych na dole), ale udział innych rodzajów czujników (w tym przede wszystkim czujników CO i anemometrów) jest już bardzo znaczący (obecnie wynosi ponad 35%) i zmienił się w dużym stopniu w stosunku do stanu jaki obserwowano jeszcze kilka lat temu [1].

Tabela 5

**Zestawienie typowych czujników stosowanych
w systemach gazometrycznych kopalń JSW SA**

Kopalnia	Czujniki CH ₄	Czujniki CO**	Anemometry**	Inne**	RAZEM
Borynia	200	60	28	10	298
Budryk	128	95	50	10	283*
Jas-Mos	177	55	42	21	295
Krupiński	113	48	11		172
Pniówek	177	42	23	52	294
Zofiówka	262	99	46	32	439
RAZEM	1057	399	200	125	1781
(w %)	60 %	22 %	11 %	7 %	100 %

Uwagi:

* W tym prawie 90 szt. linii abonenckich zajętych dla centralek sygnałów dwustanowych (typu CSD firmy HASO) realizujących funkcje alarmowych wyłączeń urządzeń elektroenergetycznych.

** W wielu przypadkach czujniki te są przyłączane do central gazometrycznych poprzez centralki dołowe typu CSA (HASO) lub CCD1 i MCCD-01 (EMAG). Do jednego toru kablowego jest przyłączonych wtedy kilka czujników (średnio 3 czujniki).

Wykorzystanie telemetrycznych modułów liniowych central gazometrycznych nie pokrywa się z liczbą zainstalowanych metanomierzy i innych czujników. Każdy metanomierz wymaga odrębnego telemetrycznego modułu liniowego. Pozostałe czujniki przyłącza się na dole do stacji dołowych (centralki CSA firmy HASO oraz centralki MCCD-01 i CCD1 firmy EMAG). Do stacji dołowej można przyłączyć do 4 czujników innych niż metanomierze, a stacja dołowa wykorzystuje tylko jeden telemetryczny moduł liniowy. Stosowane są również stacje dołowe z wejściami i wyjściami dwustanowymi (np. centralka sygnałów dwustanowych CSD firmy HASO), które również wykorzystują telemetryczny moduł liniowy.

4.3. Systemy transmisji informacji technologicznej

W związku z budową we wszystkich kopalniach JSW SA powierzchniowych stanowisk obserwacyjnych urządzeń energomechanicznych (tzw. dyspozytorni energomechanicznych) systemy transmisji informacji technologicznych w kopal-

niach JSW SA oparte są przede wszystkim o sieci światłowodowe. JSW SA posiada najbardziej rozbudowane struktury tych sieci. Tematyka ta stanowi przedmiot odrębnej publikacji [14]. W tym rozdziale omówione zostaną wyłącznie systemy teletransmisyjne (w głównej mierze informacji dwustanowych) wykorzystujące kable miedziane.

Charakterystyka systemów teletransmisyjnych stosowanych w układach monitorowania pracy podstawowych maszyn i urządzeń w kopalniach JSW SA została przedstawiona w tabeli 6. Kopalnie JSW SA eksploatują system 30-kanałowy typu FOD-900 z wyjątkiem KWK Krupiński, która eksploatuje system CTT-32. Średnio w jednej kopalni zainstalowanych jest ponad 200 czujników dwustanowych. Połowa z nich to czujniki prądu (np. typu CP-10, CPE – 50% wszystkich czujników pracujących w kopalniach). Oprócz tego stosowane są także: czujniki różnicy ciśnień (np. typu CCDI, CCD około 8%), łączniki magnetyczne i wyłączniki krańcowe (np. typu KFS, WK około 10%), czujniki przepływu powietrza (np. typu CPP – około 12%), czujniki poziomu wody (np. typu CP-2 – około 6%).

4.4. Systemy geofizyki górniczej

Do oceny zagrożeń tąpnięciami stosuje się systemy sejsmologiczne typu ARAMIS, SOS i AS-1 oraz system sejsmoakustyczny typu ARES. Systemy geofizyczne są eksploatowane w trzech kopalniach JSW SA [12]. Zajmują one około 3% ogólnej ilości w sieciach telekomunikacyjnych.

W tabeli 7 zestawiono systemy eksploatowane w stacjach geofizyki górniczej w kopalniach JSW SA.

Tabela 6

**Charakterystyka systemów teletransmisyjnych eksploatowanych
w kopalniach JSW SA**

Kopalnia	Typ systemu	Pojemność ilość torów kablowych	Pojemność (kanały)	Uwagi
Borynia	FOD-900	24 torów	720	
Budryk	FOD-900	15 torów	450	
Jas-Mos	FOD-900	30 torów	900	
	VENTURON	2 torów		kontrola par. produkcji i bezpieczeństwa
Krupiński	CTT-32	20 torów	440	
Pniówek	FOD-900	30 torów	900	
	inne systemy	7 torów		VENTURON, ZMP-16, Betacontrol
Zofiówka	FOD-900	30 torów	900	
RAZEM		160 torów		

Tabela 7

**Zestawienie ilości podstawowego sprzętu w stacjach geofizyki górniczej
w kopalniach JSW SA [Tor]**

Nazwa sprzętu	Jas-Mos	Pniówek	Zofiówka	
Sejsmologia				
Aparatura sejsmologiczna typu AS-1	1		1	16-kanałowy
Aparatura sejsmologiczna typu ARAMIS	2	1	1	32-kanałowy
System obserwacji sejsmologicznej typu SOS	1			32-kanałowy
Sejsmometry typu SPI - 70	30	10	43	
Sondy sejsmologiczne typu DLM	25		4	
Sondy sejsmologiczne GVu	20		4	
Sejsmoakustyka				
Aparatura sejsmoakustyczna typu ARES	2		1	pojemność kasety 8NN
Geofony	7		4	

5. WNIOSKI

Odpowiadając na pytanie zadane we wstępie, czy kable optotelekomunikacyjne i kable promieniujące mogą zastępować telekomunikacyjne kable miedziane typu TKG? Na podstawie zestawień zawartych w tabelach i wiedzy technicznej dotyczącej działania systemów telekomunikacyjnych eksploatowanych obecnie w kopalniach JSW SA jednoznacznie należy odpowiedzieć, iż w najbliższych latach nie jest to możliwe. Pomimo bezspornego faktu, iż kopalnie JSW SA są liderami w przemyśle węglowym w zakresie wprowadzania systemów światłowodowych i systemów wykorzystujących kable promieniujące, nie obserwuje się zmniejszenia ilości eksploatowanych telekomunikacyjnych kabli górniczych typu

TKG z żyłami miedzianymi. Nadal sieci te są rozbudowywane w nowych rejonach zakładów górniczych.

Obecnie sieci światłowodowych nie można wykorzystać do budowy systemów łączności telefonicznej i alarmowo-rozgłoszeniowej. W kopalniach metanowych nie ma możliwości zastosowania w wyrobiskach dołowych koncentratorów lub modułów wyniesionych central telefonicznych ze względu na brak odpowiednich urządzeń w wersji przeciwwybuchowej klasy M1. Istnieje możliwość zastosowania urządzeń telefonii VoIP [13]. Są dostępne bramki VoIP klasy M1 z interfejsem światłowodowym. Pozostaje do rozwiązania:

- budowa szkieletowej sieci światłowodowej oraz zapewnienie zasilania gwarantowanego urządzeń transmisyjnych z podtrzymaniem baterijnym (12 godzin wg obowiązujących przepisów),

- transmisja sygnałów mowy i sygnalizacji (np. DTMF),
- zdalne zasilanie telefonu oraz telefonu sygnalizatora w systemie alarmowania,
- zdalne ładowanie baterii akumulatorów w telefonie sygnalizatorze.

W stosowanych obecnie systemach gazometrycznych nie można wykorzystać sieci światłowodowych głównie ze względu na centralne zasilanie czujników i stacji dołowych. Zastosowanie światłowodów wymaga innej struktury systemów gazometrycznych (np. system MICON-3P wykorzystujący specjalizowane sterowniki z lokalnym zasilaniem wpięte do pętli światłowodowej).

W najbliższej przyszłości telekomunikacyjne kable miedziane będą wykorzystywane nadal w sieciach dołowych głównie dla systemów łączności telefonicznej i alarmowo-rozgłoszeniowej, a także dla systemów gazometrycznych i geofizyki. Sieci światłowodowe będą wykorzystywane w coraz większym stopniu do transmisji danych z maszyn i urządzeń dołowych oraz kamer telewizji przemysłowej [14].

Literatura

1. *Cierpisz S., Miśkiewicz K., Musioł K., Wojaczek A.*: Systemy gazometryczne w górnictwie. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej. Gliwice, 2007.
2. *Kabaciński W., Żal M.*: Sieci telekomunikacyjne. WKiŁ Warszawa 2008.
3. *Miśkiewicz K., Wojaczek A.*: Systemy radiokomunikacji z kablem promieniującym w kopalniach podziemnych. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej. Gliwice, 2010.

4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. Dz.U. Nr 89 z 1994 r. poz. 414. z późniejszymi zmianami.
5. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 listopada 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy. Dz.U. z 2005 nr 228, poz. 1947.
6. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne. Tekst ujednolicony. Dz.U. z 2010 r. nr 193, poz. 1287.
7. PN-EN 60079-28:2007. Atmosfery wybuchowe - Część 28; Ochrona sprzętu i systemów transmisji wykorzystujących promieniowanie optyczne.
8. Ustawa z dnia 16.07.2004 r. Prawo telekomunikacyjne. Dz.U. z 2004 r. nr 171, poz. 1800.
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28.06.2002 r. „w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych”. Dz.U. z 2002 r. nr 139, poz. 1169.
10. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2005 r. „w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać telekomunikacyjne obiekty budowlane i ich usytuowanie”. Dz.U. z 2005 r. nr 219 poz. 1864 wraz z załącznikami.
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.04.2004 r. „w sprawie dopuszczania wyrobów do stosowania w zakładach górniczych”. Dz.U. z 2004 r. nr 99, poz. 1003.
12. *Tor A., Dzierżęga J.*: Znaczenie monitoringu oraz identyfikacji pracowników dla poprawy bezpieczeństwa pracy i efektywności produkcji w kopalniach JSW. Monografia pod red. A. Dyczko i A. Wojaczka pt.: „Systemy telekomunikacyjne, monitoring wizualizacja podziemnej eksploatacji złóż”. Wyd. Fundacja dla AGH. Kraków 2011.
13. Becker Mining Systems.: BCOM Voice over IP. <http://www.becker-mining.com/-runtime/cms.run/download/>
14. *Wojaczek A., Miśkiewicz K., Timler M.*: Światłowodowe sieci telekomunikacyjne w kopalniach. Materiały XXXVIII Konferencji ATI2011. Szczyrk, czerwiec 2011.

Recenzent: prof. dr hab. inż. Krystian Kalinowski

KOMUNIKAT

Centrum Badań i Certyfikacji Instytutu Technik Innowacyjnych EMAG – Jednostki Certyfikującej Wyroby (Certyfikat akredytacji nr AC 053) o wydanych i cofniętych certyfikatach

Wydano:

1. Certyfikat zgodności nr 3/11 uzyskany w certyfikacji dobrowolnej, system 1b ISO (marzec 2011 r.)
Dostawca: **ELEKTROMONTAŻ Poznań S.A.**
60-166 Poznań, ul. Wieruszowska 16
Wyrób: **Rozdzielnica średniego napięcia**
Typ (odmiany): **ODRA**
2. Certyfikat zgodności nr 4/11 uzyskany w certyfikacji dobrowolnej, system 1b ISO (marzec 2011 r.)
Dostawca: **ELEKTROMONTAŻ Poznań S.A.**
60-166 Poznań, ul. Wieruszowska 16
Wyrób: **Rozdzielnica średniego napięcia dwusystemowa**
Typ (odmiany): **BRDA**